

Macrofaunanieuwsmail 116, 9 juli 2014

Beste lezers,

Een korte zomer editie met een cursus aankondiging en leestips.

Geniet van de mooie dagen, en als je wat ziet, hoort of leest, Stuur je berichten naar macrofauna@rws.nl.

Alle verschenen nummers van de macrofaunanieuwsmail zijn nog te downloaden via de helpdeskwater site. Daarnaast is het mogelijk om vanaf nummer 100 te **zoeken op trefwoorden**.

<http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/monitoring/ecologie/macrofaunanieuws>

Is uw email adres gewijzigd.....geef het ook even door aan macrofauna@rws.nl

Myra Swarte

In dit nummer:

48. DGL-Bestimmungskurs „Larven der Eintagsfliegen“	2
Uit het nieuws:	3
Nieuw naaldkreeftje voor de wetenschap beschreven uit Nederland.....	3
Nieuw verschenen:.....	5
Taxonomie für die Praxis: Bestimmungshilfen – Makrozoobenthos (2)	5
KNNV Webwinkel - Nederlandse fauna.....	5
KNNV Webwinkel - KIOSK APP NatuurLink	5
New keys to European Chironomidae larvae.....	6

vom 03. bis 06.11.2014 den

48. DGL-Bestimmungskurs „Larven der Eintagsfliegen“

Dozenten: Dr. Peter Weichselbaumer, Innsbruck
Dipl. Biol. Brigitta Eiseler, Roetgen

Kursleitung: Brigitta Eiseler, Roetgen
Kai Möller, Bad Bevensen (GSI)

Programm

Nach einer allgemeinen Einführung in die Bestimmung der Eintagsfliegen werden die Familien vorgestellt und ihre Unterscheidung behandelt. Es folgt geordnet nach Familien bzw. Gattungen die Artbestimmung. Die Bestimmungsmerkmale werden mit Hilfe von Powerpoint-Präsentationen erläutert. Mit Material der Referenten üben die Teilnehmer anschließend die Präparation und das Bestimmen.

Je nach Zeit und Interesse der Teilnehmer kann mit Hilfe der Eitaxonomie die Bestimmung ausgewählter Arten der Gattung Rhithrogena geübt werden. Ein Abend ist für die Arbeit an eigenem Material der Teilnehmer vorgesehen. Die aktuelle Literatur zu Taxonomie und Biologie der Eintagsfliegen sowie ergänzende und klassische Bearbeitungen werden vorgestellt und bewertet.

Der Kurs beginnt Montag, den 03.11.2014 um 14.00 Uhr (1. Mahlzeit ist der Nachmittagskaffee) und endet am Donnerstag, den 06.11.2014 um 12.00 Uhr (letzte Mahlzeit ist das Mittagessen).

Wichtiger Hinweis:

Zur Organisation dieses Kurses verwenden wir spezielle Anmeldeformulare. Bitte fordern Sie diese an und melden Sie sich bitte nicht ausschließlich über unsere Website an.

Anmeldung

Bitte schriftlich, per Fax oder E-Mail mit Name(n), Adresse, Tel./ Fax/ E-Mail, sowie Datum und Titel des Seminars sowie Zimmerwunsch (DZ/EZ).

Gustav Stresemann Institut in Niedersachsen e. V.

Europäisches Bildungs- und Tagungshaus

Klosterweg 4, 29549 Bad Bevensen

Tel.: (0 58 21) 9 55-0, Fax: (0 58 21) 9 55-29 9

oder über unser Anmeldeformular:

http://www.gsi-bevensen.de/anmeldung.php?sem_id=1958&da=2014-11-03&de=2014-11-06&bu=&fb=&kib=

Mit freundlichen Grüßen

Kai Möller (Gustav Stresemann Institut)

Uit het nieuws:

Overgenomen van 'natuurbericht' www.natuurbericht.nl

Nieuw naaldkreeftje voor de wetenschap beschreven uit Nederland

Bericht uitgegeven door Grontmij op vrijdag 13 juni 2014

Recent is een compleet nieuw soort naaldkreeftje ontdekt in Nederland. De soort werd voor het eerst gevonden in 2006. In eerste instantie dacht men dat het om het exotische, maar al bekende naaldkreeftje *Sinelobus stanfordi* ging. Een Britse specialist ontdekte echter dat het om een nieuwe soort voor de wetenschap gaat. Het nieuwe naaldkreeftje is vernoemd naar zijn Nederlandse ontdekker: *Sinelobus vanhaareni*.

In september 2006 werd voor het eerst in Nederland een nieuw exotisch naaldkreeftje voor Nederland gemeld uit de Oude Maas nabij de Heinenoordtunnel. Dit pissebedachtig diertje was vervolgens zo succesvol dat het aantal waarnemingen zich snel uitbreidde: Nieuwe waterweg, Hollandse IJssel, Noordzeekanaal, Kanaal Gent-Terneuzen en zelfs de Belgische Schelde. De waarnemingen hadden duidelijke overeenkomsten, de haven van Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen. Enkele jaren later dook de soort ook op in de haven van Harlingen, een tweetal Duitse Noordzeehavenplaatsen (Emden, Brunsbüttel) en zelfs een klein haventje ver bovenstrooms in de Duitse Rijn (Speyer).

Sinelobus vanhaareni, mannetje (links) en vrouwtje (rechts) (foto: Ton van Haaren)

De soort toonde sterke gelijkenis met *Sinelobus stanfordi* en werd dan ook als zodanig gepubliceerd. Deze naaldkreeft was nog niet eerder uit Europa gemeld. Op aanvraag van de Britse specialist Roger Bamber stuurden de eerste auteur en ontdekker Ton van Haaren en een onderzoeker van Rijkswaterstaat Mirjam Kuitert enkele Nederlandse beestjes op voor nadere studie en wat bleek: bij de opnieuw onderzochte naaldkreeftjes bleek het zelfs om een nieuwe soort voor de wetenschap te gaan. Uit dank voor Van Haarens hulp bij dit onderzoek noemde Bamber de soort naar Van Haaren. Sinds mei heet het naaldkreeftje dus: *Sinelobus vanhaareni*.

Van het geslacht *Sinelobus* werd gedacht dat alle waarnemingen betrekking hadden op *S. stanfordi* en dat deze soort wereldwijd verspreid was, maar naar nu blijkt is *Sinelobus* een complex van soorten waarvan wij in Nederland, België en Duitsland *S. vanhaareni* hebben. De verspreiding van de echte *S. stanfordi* is onbekend maar is waarschijnlijk beperkt tot het Pacifische gebied. In ieder geval komt deze niet in Europa voor.

Naaldkreeftjes zijn een aparte orde binnen de kreeftachtigen en zijn gemiddeld enkele millimeters groot. Wereldwijd zijn ongeveer 1.100 soorten beschreven waarvan de meeste in zee voorkomen. Slechts enkele soorten leven in brak of zoet water waaronder ook deze nieuwe soort. In Nederland hebben zich nog slechts twee andere soorten naaldkreeftjes gevestigd (*Tanaissus lilljeborgi* en *Tanaopsis graciloides*) en verder worden een drietal soorten wel eens aangespoeld op het strand aangetroffen (*Apseudes talpa*, *Leptochelia dubia*, *Tanais dulongii*).

Sinelobus vanhaareni is heden ten dage een uitermate algemene soort in de kuststreek in allerlei (sterk) brakke binnengaatse wateren en komt hier veelal in hoge aantallen voor, vooral op harde substraten. Ze kan ook korte tijd zoet en zout water verdragen en zelfs sterke zoutschommelingen, maar ze bereikt de hoogste dichtheden in brakke wateren. Ondanks dat de soort in Nederland ontdekt is, kunnen we deze soort toch als exoot beschouwen. Dit naaldkreeftje was nooit eerder uit onze wateren vastgesteld en sinds de introductie in onze grootste havens is het aantal explosief toegenomen. De oorspronkelijke herkomst van deze soort is onbekend en ze is ongetwijfeld met schepen mee gekomen. *Sinelobus vanhaareni* is vooralsnog alleen bekend uit Nederland, België en Duitsland maar verwacht wordt dat de soort zich vooral sterk zal uitbreiden in noordelijke (Denemarken, Zweden) en oostelijke richting (Baltische zee).

Tekst en foto: Ton van Haaren, Grontmij team ecologie

Nieuw verschenen:

Taxonomie für die Praxis: Bestimmungshilfen – Makrozoobenthos (2)

Aus der Praxis für die Praxis steht gleichermaßen für Motiv und Ziel der Bestimmungshilfen – Makrozoobenthos. Als völlig neuer Typ von Bestimmungshilfe konzipiert stützen sie sich auf die jahrzehntelangen praktischen Erfahrungen in der biologischen Gewässerüberwachung des Landes Nordrhein-Westfalen und orientieren sich gezielt an der wasserwirtschaftlichen Routine zur Bewertung des ökologischen Zustandes nach EG-Wasserrahmenrichtlinie. Nachdem der erste Teil der Bestimmungshilfen – Makrozoobenthos ausgewählte Taxa aus der Gruppe der Egel, Muscheln, Krebstiere, Eintagsfliegenlarven, Steinfliegenlarven und Zweiflüglerlarven behandelt, beschäftigt sich der nun vorliegende zweite Teil ausschließlich mit den Käfern der Fließgewässer. Ihnen kommt als umfangreichste Indikatorarten-Gruppe ein besonders hoher Stellenwert bei der ökologischen Bewertung zu.

Die Pionierarbeit der Bestimmungshilfen besteht darin, dass die bestimmungsrelevanten Merkmale für die in NRW vorkommenden Arten, die aus der umfangreichen wissenschaftlichen Fachliteratur selektiert worden sind, anwendergerecht aufbereitet und vergleichend beschrieben werden, ergänzt durch eigene Beobachtungen aus der praktischen Arbeit. Im Vordergrund steht dabei, die relevanten und oftmals schwer zu erkennenden Merkmale oder solche, die leicht zu Verwechslungen führen, erstmalig durch fotografische Abbildungen detailliert zu veranschaulichen. In Steckbriefen sind für jede Art die Erkennungsmerkmale und Verwechslungsmöglichkeiten mit durchgehend fotografischer Dokumentation, der Lebensraum sowie weitergehende Bestimmungsliteratur so aufbereitet, dass die Bearbeitung der Indikatorarten erleichtert und ihre eindeutige Diagnose ermöglicht wird.

Das Arbeitsblatt ist derzeit online nicht verfügbar, kann aber im Online-Shop als Druckversion bestellt werden: <http://www.lanuv.nrw.de/veroeffentlichungen/arbeitsblatt/arbla20/arbla20start.htm>

KNNV Webwinkel - Nederlandse fauna

Een magistrale faunaserie voor liefhebbers en kenners

soorten - herkenning - verspreiding - leefwijze - dierecologie - faunabescherming - onderzoek & beheer

ZOMERACTIE! Nu 50% KORTING op de serie de 'Nederlandse Fauna'

Elk deel nu voor € 24,95 ipv € 49,95 t/m 30 september 2014

<http://www.knnvuitgeverij.nl/NL/webwinkel/nederlandse%20fauna>

KNNV Webwinkel - KIOSK APP NatuurLink

Je eigen natuurbibliotheek voordelig op je tablet, smartphone en pc

Haal natuur & landschap nu ook digitaal in huis! Met de gratis app NatuurLink, dé digitale kiosk van KNNV Uitgeverij. Koop hier voordelig onze digitale natuuruitgaven.

Zes digitale 'praktijkguides voor natuurbeheer' nu tijdelijk voor € 6,99 ipv € 9,99

ACTIE! NU 30% EXTRA KORTING t/m 31 juli 2014

<http://www.knnvuitgeverij.nl/NL/webwinkel/kiosk%20app%20natuurlink>

New keys to European Chironomidae larvae

Claus Orendt

Brandvorwerkstr. 66, 04275 Leipzig, Germany.

E-mail: orendt@hydro-bio.de

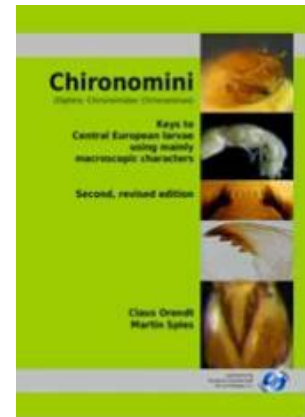
Chironomini (Diptera: Chironomidae). Keys to Central European larvae using mainly macroscopic characters. 2nd, revised edition.

By Orendt, C. & Spies, M. (2012).

64 p., more than 450 illustrations.

ISBN 978-3-00-038842-2

The second edition of these richly illustrated keys separates larvae of Central European non-biting midges by subfamilies, and especially members of the tribe Chironomini by genera or some smaller taxa. The work is also directed at workers with little previous experience in chironomid larvae. The keys' emphasis is on morphological features that are visible macroscopically without elaborate preparations.

Chironomus (Meigen). Key to the larvae of importance to biological water analysis in Germany and adjacent areas.

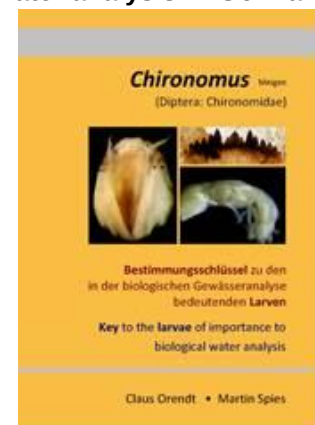
By Orendt, C. & Spies, M. (2012).

Bilingual edition (English/German).

24 p., 47 illustrations.

ISBN 978-3-00-038789-0

This key identifies 11 species and species groups of significance to water quality evaluation whose ecological requirements are known sufficiently, at present, and whose larvae are reasonably diagnosable in terms of taxonomy. One of the aims of this work is to reduce existing uncertainties and misinterpretations, particularly in biological water analysis.

Chironomidae larvae in brackish waters of Germany and adjacent areas.

By Orendt, C., Dettinger-Klemm, A. & Spies, M. (2012).

Editor: Federal Environment Agency, Berlin.

Editions in English or German.

214 p., 1154 illustrations.

ISSN 2194-7902

The key includes about 90 taxa (genera, species groups, species) that can be identified in the larval stage and have been recorded from brackish waters in Germany and adjacent North Sea and Baltic Sea areas. With its broad geographical scope and practical approach, this monograph is unique and of equal interest for scientists and technical offices in countries along the North and Baltic Seas.

<http://www.hydro-bio.de/>

Einde macrofaunanewsmail 116